



JOEL LEHTONEN

VILLI

KUVITTELUJA



JOEL LEHTONEN
VILLI
KUVITTELUJA

 **SAGA**
EGMONT

Joel Lehtonen

Villi
Kuvitteluja

SAGA Egmont

Villi: kuvitteluja

Cover image: Shutterstock

Teoksen henkilöhahmot ja kieli eivät kuvasta kustantajan kantaa tai näkemystä. Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, joka kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 2020 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726307573

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

Alkusointu.

Puhalla pohjatuuli, lennä luoteinen! Kirkkaan talviaamun aurinko nousee.

Yli kimeltävän maan lennä korkealla pohjatuuli sinisissä ilmoissa, älä alas vaivu sinne, missä salot silmänräpäyksessä saavat tulipunaiset vaippansa, kun aamuisen auringon ensi säteet kimeltävät kaukaa lumisten metsävaarain harjanteilta.

Talven riemuhetki on, kun aurinko nousee. Helmiä tuhlaa talvi, hopeaneuloja, purppuraisia ruhtinaskaapuja hän tuhlaa. Katso jättiläiskoivua tuossa: kuurasta viluisen valkeana se talvikuninkaan henkivartija seisoo, otsa sinisen taivaan siinnossa, kiireestä kantaan kuuraa kimeltää. Kiireestä kantaan laskeu kuurainen, purppurainen vaippa, kun aamuaurinko nousee. Otsalla säihkyi suuri tähti, rinnoilla kiertävät kuin raskaat, kultaiset käädyt kiteistä, joista yksi verenpunaisena leimuaa, toinen kellervänä, kolmas vihervänä, kymmenet sinisinä säihkyvät. Tuhannet säteilevät korut koivu-urhon ryntäillä liikahtelevat.

Mutta jättiläissuurena, sinisenä valuu koivun varjo heleille hangille, kun auringon valo verkkaan, kylmästi kirkastuu.

Etäisen vaaran rinteet huikaisevina hohtavat, jokainen kuusi on valkea, kuusten parroissa helmet kiiluvat, runkoja peittää kiiluva jää, ei ainoista tummaa paikkaa koko vaaran louhisella rinteellä, kaikki valaisee, säihkyi. Vaaran harjanteella outona yli muiden puiden seisoo kolme neljä jättiläiskuusta. Yksi niistä heloittaa kummallisen valkeana kuin päätään kurotteleva, kuunteleva metsän haltija,

jättiläiskokoinen puiden ylitietäjä. Hievahtamatta, outona se kaulaansa kuroittaa kuin valkea jättiläiskäärme, ei jäsentäkään hievauta, kuuntelee, mitä kuunnellee: koirain haukkujako kaukaa kylistä metsäin takaa tai pohjoisen riemukasta soittoa ylhäältä, ylhäältä sinisistä ilmoista päänsä päältä, pohjoisen, joka niin korkealla kulkee, ettei sen siipi metsän kuuraisiin koruihin höyhenkeveästikään koske.

Toinen jättiläiskuusista loistaa vaalean punertavana, kolmannella on ihmeellinen vaalean vehervä loiste, neljännen kuurakiteet sinisinä kiiluvat.

Niin jakaa purppuraa ja timantteja talvi, kun sen valta on korkeimmillaan ja se pitää voittojensa riemujuhlaa.

Vaan talvipäivä on lyhyt. Pian sammuu auringon hellä loiste ketojen hangilta, kunnaiden varjot hiipivät raukeina yli alanteiden, syttyvät kultaiset tähdet ja nousee kirkas kuu.

Ihmeellinen on suuri koivikko kuutamossa valtatie varrella aukean kedon laidassa, kun kaikki on hiljaista ja kuu loistaa. Outoa, hämää utua nousee kaukaa metsäin reunasta, hopeaista utua, ilman rannat peittyvät kuin kummalliseen sauhuun. Äänettömästi se sauhu liikkuu kohti koivikkoa, hienon hienona hämähäkin seittinä kietoutuu jokaiseen kuuraiseen oksaan. Udun hämärässä koivikko seisoo, jokainen ritva on täynnä tuhansia jäisiä lehtiä. Jos hiemankin liikahtat, niin leimahtaen puhkee jäälehtien sekaan kiiltävän kiteen suuri, säteitä väläyttävä tähtikukka. Jos hiljaa kuljet koivikon varjossa maantiellä, minkä jalasjäljet kuutamossa välkkyvät kuin hopealla silattuina, niin koko kuurainen koivikko välkehtii, syttyy, sammuu tähtiä, kuuraisten, raskaiden ritvainsa hopeisia kukkia. Ja aukean kedon hangella, siellä puhkee tähtiä, kämmenen suuruisia, hopealle välähtäviä, syttyviä,

sammuvia, niinkuin kuutamoinen hanki tähtitaivaan kaikki kiiluvaiset kuvastaisi.

Äänetön on ilta, valkeina kaartavat kuutamoiset vaarat aukean kedon alannetta.

Koivikon varjosta, alanteen laidasta kuultaa himmeä tuli töllin akkunasta. Kas niin, mitä ihmeitä talvi on matalalle töllille tehnyt. Sen seinää vasten on se korkean hankensa latonut, sen räystäisiin on se päivällä valanut raskaat, kiiluvat jääpiikit. Nyt kuutamossa on hanki seinää vasten kuin tiheän tiheä villiviinipensaikko: näet suurten lehtien valkeina välähtelevän, näet köynnöksien kapuavan ylös ja lonkeroillaan tarttuvan räystäissä tököttävään jääpiikkien kärkiin, näet raskaiden rypäleiden riippuvan lehtien väliin, rypäleiden, joiden pinnat kiiluvat sirotettuina täyteen viluisia kiteitä.

Mutta töllistä kuulet rukin hyrinän ja veistokirveen kolkkeen; siellä lieden roihuavassa valossa ja tervaspuiden kitkerälle tuoksahtavassa lämmössä äiti kehrää villoja langaksi, isä veistelee reenjalasta. Ukkovaari laihana, ryppyisenä ja pää vapisten istuu puujalat vierellään sängyn laidalla, hiljaa posliinikoppaista piippuaan imeksii, raukeat silmät oudosti permantopalkkeihin tuijottelevat liekkien kalpeaa otsaa valaistessa lekkuvin loimuin. Mutta poikaset paitasillaan ovat nousseet polvilleen akkunapenkille, painavat neniänsä viluiseen akkunaruutuun, hengittäen ja sormillaan hieroen avaavat jäähän pyöreitä aukkoja, joista mieltien katselevat ulkoiseen kuutamaan, missä koivikko hopeaisena kimeltelee.

— Riikinkukkoja istuu koivikossa, siksi se on niin valkea! sanoo toinen pojista.

— Mutta kas, tuolla pellolla kulkee varjo. Nyt se lentää tien yli, nyt se menee jo perunakuopan ylitse, nyt kuu taas

kirkkaana paistaa. Äiti, mitenkä se oli ... kuolleet ajaa keveästi ...

Äidin rukki hyrrää ja pata liedessä porisee.

— Äiti, mitenkäs se olikaan! sanoo toinen pojista, menee äidin luo rukiin ääreen kyselemään. Mitenkäs olikaan, kun metsä on niin valkea, niin riikinkukkoja istuu joka oksalla?

...

Äiti seisauttaa rukkinsa, ojennaikse, väsyneesti huoahtaa.

— Ohhoh ... Mitenkäkö oli? Eihän siinä mitä sen enempää ollut. Kun tulee talvi, niin jostain kaukaa, kaukaa tulee metsiin outoja lintuja, ihan kuin lumi valkeita. Niitä tulee ihmisten huomaamatta satoja, tuhansia ja ihmisten huomaamatta ne istuvat koivujen oksille vieriviereen, vain purstot riippuvat alas tuuheina kuin riippuvat koivunlehdät ikään. Vilu on. Sentähden ne hievahtamatta istuvat, vierivieressä, toistensa kupuja lämmittävät, päät siipien alla. Vain valkeat purstot oksilta alas riippuvat. Ne ovat paratiisilintuja, valkeita paratiisilintuja, riikinkukkoja, joiden purstot kuutamoyönä kiiluvat täynnä tähtiä kuin taivas talvella kiiluu ikään. Siellähän niitä koivikossa oksat täynnä istuu tuhansia ja tuhansia ... hievahtamatta valkeita lintuja ...

— Mutta mistä ne varjot pellolle?

— Hattarathan ne vain kuun editse kulkevat. Ylhäällä taivaissa tuullee ...

Äiti on tullut akkunan ääreen, katselee ulos, hyräillä alkaa:

— Kuu paistaa heleästi,
kuollut ajaa keveästi ...
Etkös, lapseni, pelkää?

Isän kirves kolkkaa, pata porisee, ukki hievahtamatta istua nököttää.

— Etkös lapseni pelkää ...

— Närekö tämä on tässä akkunassa? kysyy poikanen osoitellen jääkuvioita.

— Näre taitaa olla ... oikea oravikuusi ... Tuossa on kuivettunut kuusi kaatunut rytöön toisia vastaan ...

— Ja tässä lampi ... Metsähän tähän on akkunaan kuvattu. Ja tuosta metsän takaa pilkottaa kuin kirkon torni ... ja tuossa on kuin ristejä, pieniä, pieniä ristejä. Tuoltapa kulkee lammen rannalta tie ... siitä ajavat kirkolle niin että kulkuset soivat ... Jospa siinä näkyisi ajaja ... hevonen ja reki ja kaikki ...

Samalla alkaa jostain kaukaa hienosti kuulua kuin kellojen kilinää. Ensin kuin parvi pieniä tiukuja, ääni sekautuu liekkien sohinaan ja padan porinaan. Sitten kuin kulkusten kulinaa, aisakellojen pämppäystä ja kirkkaita säveliä.

Isä seisauttaa kolkkavan kirveensä.

Ukkovaari höristää korviaan, muut sulloutuvat akkunasta katsomaan.

Ei näy kuutamossa vielä mitään, mutta yhtäkkiä äänien remahtaessa väkevinä aisakelloista, kulkusista, tiuvuista syöksyy akkunan ohi maantielle musta hevonen: pari henkeä reessä, rekivällyt liehuvat, kulkuset kiivaassa tahdissa soivat; sitten toinen musta, sitten valkea, sitten yhä useampia. Pitkänä jonona maantietä kiitävät.

Sepä matkuetta! Kireälle kiintyvät ohjakset, hevosten kaulat jänteisinä pystyyn kohoovat, harjat huiskivat, sinkoilevat jouhissa välkkyvät kuurahelmet, väkevässä ravissa terävät kengät iljankoon iskevät, kun mäkeä alas töllin ohi kiidetään, ohi hiljaisen töllin, ohi hopeisen

koivikon, joka kimaltavat kiteensä ohimennen hepojen pystyisille korville heittää. Vaan yli kellojen sekavan pauhun ja ajoneuvojen ratinan kajahtelee yhdestä reestä hanurin soittajan villiyyttään riemuitseva tanssisävel, alkutahtit kimakoina kuin teräsvasaroilla kirkkaiden kellojen laitaan lyöden, seuraavat tahdit kuin rumpuja kumisuttaen ja sitten taas sävelet huikaisevan korkealta hihkaisevat, kajahtavat kauas kellojen helinässä kuutamon utuihin, kauas hiljaisiin kartanoihin, joissa vahtikoirat säpsähtäen syöksyvät makuusijoiltaan tanhuille ja nostavat omaa ääntään kammovan, kumean haukunnan.

— Pam ... pam — pam ... pam! paukuttavat aisakellot kulkusten ja tiukujen kirkkaassa helinässä.

— Onpas se Hollolan polskaa! huudahtaa isä.

— Montakohan noita on? Kaksi ... neljä ... kuusi ... kaupungin herrat kai huviajolla ... kymmenen.

Ukkovaarikin sauvainsa nojassa akkunan luo köntystä, sanoo:

— Voi ... voi! sanoo oudolla, inisevällä äänellä. Ne nyt sitten lentävät! Montako noita oli?

— Kaksitoista, kolmetoista hevosta niitä ainakin oli.

Vaikenee hetken ukki, sitten jälleen sänkyssä laidalle köntyessänsä inisten jatkaa:

— Kolmetoista on mukava luku! inisee ukki.

— Mitä? kysyvät toiset.

— Hah? sanoo ukki kaulaansa kurottaen, pienillä rotansilmillään tirkistellen.

— Tässä oli hevosia kolme- tai neljätoista, ei ihmisiä.

— Voi voi! inisee ukko. Olipa vaikka koiria kolmetoista. Koira se on se neljästoistakin ... Tässä muudanna vuonna oli kaupungissa se Sumu-Kalle pitänyt kekkerejä toisten samallaistensa kanssa ...

— Mikä Sumu-Kalle?

— Hah?

— Mikä Sumu-Kalle?

— Mikä Sumu-Kalle! Se sama, joka asui kivitalossa raatihuoneen vierellä. Vanha se oli se talo: kiviportaatin olivat astumisesta ihan kuopille kuluneet. Ihan vanha se oli se talo ... voi voi. Sumu-Kalle oli sen ostanut ... hätäpäs hänellä, kun isä oli rikas. Se sama Sumu-Kalle, joka kerran tilasi musiikin koko illaksi vain itselleen soittamaan. Asetti kynttilät akkunoihin, itselleen soitatti; kaupunkilaiset kokoontuivat torille akkunainsa alle, heitpä Sumu-Kalle kiusotti. Poikasen lähetti Sumu-Kalle torille väkijoukkoon urkkimaan, mitä tuo menosta virkkaisi. Kovin ihmettelevät, sättivät! sanoi poika. Mutta silloinpa Sumu-Kalle avasi valaistun akkunan, käski musiikin vaikenemaan ja kohtikurkkua nauraa rähähti akunasta alas väkijoukkoon ... voi! Mikäs hänellä, kun isä oli jättänyt suuren perinnön. Hah?

— Ei mitään.

— Hehe ... Sumu-Kalle piti kerran juominkia kahdelletoista samallaiselleen. — Tässä talossa asuu aaveita! sanoi Sumu-Kalle ystävilleen; näin kerran portaissa sinisen rakuunan täysissä tamineissa astuvan vastaani. Rakuuna hävisi kuin tuhka tuuleen edestäni. Tämä talo on vanha, tässä on sodan aikana ollut lasaretti.

— Mutta minä en heitä pelkää! sanoi ystävä Sumu-Kallelle. Minä en pelkää, minä en ole lapsena oppinut pelkäämään.

— Mutta sinä pelkää! väitti Sumu-Kalle. Menepäs nyt kirkontorniin taikka vain raatihuoneen torniin kellon rasvaa ottamaan. Saat nähdä!

— Menen kyllä, menen kirkon, en vain raatihuoneen torniin ... Menen vaikka keilan lyöntiin ... taikka kortin ... Mutta muita pelaajia pitää olla mukana ...

— Voi voi! Niin narrasi Sumu-Kalle kolme juomaveikkaa keskellä yötä kirkontapuliin keilaa nakkaamaan ... Keilat

otettiin mukaan ja pieni lyhty. Voi voi miten kummallista oli ollut keskellä yötä tornissa ... Kuu oli paistanut kuin nytkin. Torninkello oli niin kummallisesti, verkkaan tokittanut. Tok ... tok! oli heiluri selvästi, oudosti toksautellut, kun pojat kulkivat ylös pimeitä tapulin portaita. Tok ... toki verkkaan, selvästi. Aina tornin juurelle oli tokutus kuulunut. Hah?

— Mikä siellä tokutti?

— Hehe! naurahtaa ukki. Mikäkö tokutti? Kello ... saatte kuulla. Kirkon kellon alla alkoivat pojat keilaa lyödä, hetken jo loivatkin, hämärä torni oudosti kumisi. Silloin kun yksi pojista juuri näki voittaneensa, tupsahtipa neljäs mies joukkoon, irvisti, sanoi:

— Nyt on minun vuoroni nakata! sieppasi kuulan, paiskasi voittajaa kalloon. Niin kohta kuula lensi kalloon ... Hah?

— Hui!

— Huiko? Vai hui! Hihi ... pokshti kuula oitis pojan kalloon. Muut pakoon ... Mutta seuraavana päivänä kun torniin mentiin, makasi siellä yksi pojista kuolleena ... Hihi ... Hah?

— Kolmetoista on mukava luku! jatkaa ukki sitten inisten, pienin silmin tirkistellen ... Sumu-Kalien seurassa oli kolmetoista ... Herrasväki aika kilinällä ja kalinalla ajeli ... Kuulan se paiskasi kalloon ... Hah?

Hymyillen jää ukki tirkistelemään leveisiin lattiapalkkeihin.

Mutta rekiretkeläiset helistävät edelleen kaareilevaa maantietä, jota koivikoiden satuinen varjo väliin hämärtää, välitse tähtiä leimahtavain hankien, ylös mäille, joille kaukaiset metsät jylhinä kuumottavat kuudanvalkeina, ylös kuusikkojen ylhäisiin holveihin.

Kauas ovat he lähteneet kaupungista rikkaasen taloon, Ali-Olliin. Aamuyö on oleva kynttiläin levotonta loistetta,

soiton remakkaa ja kisaa; talviauringon korkeimmillaan kimeltäessä ovat päättäneet jälleen huomenna palata.

Kulkusten rallattavaa kilinää, aisakellojen vaskista helinää pitkällä teillä, kun välkkyvät jalasten jäljet johtavat kauas yhä tummiin piiloihin. Aukeepa vihdoin öisessä valkeudessa jylhä järvi, jonka rannat mustan synkeinä kohoavat. Kaukaisten saarten harjat peittyvät kuutamoiseen utuun, mutta järven takaa kuultavat kirkkaat tulet. Siellä on Ali-Ollila; tervehtien heijastelevat iloiset tulet.

Alkaapa rekiretkeläisille viiman viheltävä kilpaajo yli auhdon järven, kohti kiiluvia tuliriviä. Kajahtaa jälleen metsäisille mäkirinteille kultaisten tähtien alla Hollolan polskan vihlovan villi hihkaisu, paiskaa soittaja hanurin jalkoihinsa, ohjat tuliseen tempoiluun kiskaltaa, viuhahtaa ruoska, kuin ammuttuna syöksyy tienviereen hepo, pystyyn paiskatuin kauloin, huiskivin harjoin ohi muiden kiittää tuiskun tupruavassa lumessa, ohi kellojen kilinän, huutojen, kirkunan, korskahtelevain hevonturpain. Ahaa, ohitseko yksi pyrkii? Jalat jänteisiin, toisen raudikko! Ryntäisiin vimma, kuin kylkiäsi kekäleet polttaisivat! Mitä, ohi lumivalkean hevonkinko uskallat, vimmassa ravaava varsa! Alkakoon temmellys siis, yleinen laukkaaminen, kavioiden huiske, ohjien huidonta, huudot, soittavan metallin sekava räminä! Remuavana tuiskuvakona tupruaa tie, missä retkeläiset kaikki toistensa ohitse kohti kiiluvia tulia kiipaavat.

Iloista on Ali-Ollilassa, lämpöisissä huoneissa kirkkaiden kynttiläin piirissä, naurussa ja puheen porinassa, kun ulkona sinertää kuutamo, vaan sisällä posket viuhuvasta retkestä raitistuneina heloittavat, silmät väkevän kirkkaina loistavat, uumissa, luiden ytimissä pakottaen uhkuu raittiin väkevyyden hehkuva huumaus. Leveissä maljoissa on

rypäleitä, janoa kiihoittavia, lemuavia rypäleitä; omenia, kylmiä, tuoreita; laseissa viini punertavana, läikkyvänä himmottaa. Alkaa pianon helinä, keltaisen, vanhan, vähän epäsointuisen — vähät siitä. Syrjälle tuolit, jyristen syrjälle pöydät! Nyt käy tanssi niinkuin vihuri kainaloista kohottaisi, väkevä, huimaava vihuri, niinkuin tuulten siivillä ilmoissa kiidättäen.

Ali-Olli itse istuu vanhempain miesvierastensa joukossa syrjähuoneessa pöydän ääressä, joka uhkuu kukkurallaan kiiluvia kannuja, hopeita, laseja. Tahdotteko viiniä, riemastuttavan punaista kuin veri? Tai ehkä punssin imelää kellervyyttä? Tahi neljätähtistä? Kaatakaa, sekoittakaa, olkaa hyvä! Rintaa paisuttaen kohoovat laseista höyryt.

Ali-Olli, hän on kuin tavallisestikin juhlissa ensimmäiseksi ehtinyt nousulieskaan. Jo alkaa tavallisesti liiasta juonnista koriseva äänensä selvitä, jo korkealle otsalle ilmestyy hehkuvan punaisia suonia ja silmäin alle kokoutuu silmistä tihisevä kyynellammikko; koko laihat, ruskeat kasvonsa, joiden poskiluut pönköttävät leveinä kuin intiaanilla, alkavat punertaa. Jo värisevät pörröiset viikset, hän alkaa kertoa tarinoitaan. Älkää hänelle naurako kuin valehtelijalle, vaikka hän kestetyitä kärsimyksiään teille nyyhkyttäen aivan käsittämättömän suuriksi kuvaileekin. Älkää nykikö toisianne kylkiin, älkää alkako riitaa pisteliäillä vihjauksilla hänen entiseen elämänsä, muuten hän alkaa torata ja toraa kerrallanne koko illan, kunnes yhä kiihtyen ajaa teidät ulos talostaan. Istukaa vakaina, kuunnelkaa totisina, huokailkaa, nyykyttäkää päätänne, ihmetelkää, kehukaa häntä, puristakaa väliin kättään, niin hän riemuitsee, pyytää rukoillen tuhat kertaa anteeksi että on humalassa, tarjoa teille yhä ja yhä kestitystään, lainaksi rahojakin, jos pienellä vihjauksella ilmaisette rahoja tarvitsevanne. Mutta jos häneltä jotain hyvää saatte, niin

olkaapa varmat siitä, että hän tuhat kertaa jälkeensä sekä itsellenne että koko pitäjälle kehuu teitä auttaneensa kuin kelpo mies kelpo miestä ainakin auttaa.

Ali-Olli kertoo juomain ääressä karjarutosta, joka pari vuotta sitten häneltä oli muka tappanut sataviisikymmentä lehmää. Koko pitäjä tietää, ettei hänellä sataaviittäkymmentä lehmää koskaan ole ollutkaan, joskin pulskasti lie sata ollut; ettei pari vuotta sitten mitään karjaruttoa paikkakunnalla liikkunut. Mutta itse isäntä uskoo muiden juttuaan uskovan, alkaa itsekin siihen uskoa, innostuu, näkee ilmielävästi koko tapahtumattoman onnettomuuden silmäinsä edessä, laajentaa kuvaustaan, heltyy, vedet silmistään poskille vuotavat, kertoo kaiken alusta pienimpine yksityiskohtineen, tekee sen niin täydellisellä suruunsa antautumisella, kyyneleitään nieleskellen, mestarillisella traagillisuudella, nyhkyttäen ja sankarillisesti kärsien, niin että melkein vahvimmatkin, jotka varmaan tietävät jutun tehdyksi, sitä kuullessaan tuntevat tuskaa, haluavat vasten tahtoaan uskoa Ali-Ollin puheen puhtaimmaksi todellisuudeksi.

— Suokaa anteeksi, arvoisat vieraat, suokaa anteeksi! rukoilee Ali-Olli uikuttavalla, surusta tukehtuvalla äänellä, nieleksii kyyneleitä ja konjakkisylkeä. Suokaa anteeksi, eikö tämä ole koomillinen juttu! Varsin koomillinen, varsin surkea! Arvoisat vieraat, sataviisikymmentä lehmää, koko navetta tyhjäksi minulta raukalta! Sataviisikymmentä lehmää täytyi eläinvälskärin tappaa. Arvoisat vieraat, uskokaa minua, uskokaa minua: navetta oli ihan tyhjä. Yksin istuin navetassa lehmipöydän laidalla, painoin pääni käsiin ja ääneen itkin. Voi, sataviisikymmentä lehmää!

— Istuin pöydän laidalla, navetta tyhjä. Kukko kykötöi orrella; alkoi laulaa.

— Tappakaa tuo kukko myös! huusin eläinvälskärille! Tappakaa tuo kukko myös! ja aloin taas itkeä.

Sataviisikymmentä lehmää. Niin ankarasti minua koeteltiin ...

Ali-Olli nyyhkii, jatkaa:

— Syntien tähden ihmistä koetellaan. Synti on ihmisellä koomillinen päähänvilauus. Hän tietää, että päähänvilauus, synti on pahaksi, mutta kun päähänvilauksen hetki tulee, niin tuntuu niin lämpöiseltä, hekumalliselta, unohtaa, että jälestä koetellaan päähänvilauksen tähden. Ihmisellä ei ole älyä, hän elää, nauttii ja kärsii vain päähänvilauksista.

Ali-Olli pyyhkii nenäänsä ja silmiään, ryyppää. Salissa soitetaan ja tanssitaan.

— Ihminen on tutkimaton kapine. Hän on sitä mitä tahtoo niinkauan kun annetaan olla mitä tahtoo. On toinenkin koomillinen juttu, kasku, jonka lapsena kuulin: vanha ukko kertoi. Oltiin pitäjällä täällä pantu toimeen viulunsoittajain kilpailut, kahdeksan soittajaa oli saapunut kilpailemaan. No yksi niistä tietysti voitti, yksihän aina lopulta voittaa, muut jäävät tappiolle. Mutta juuri kun voittaja piti julistettaman pitäjän parhaaksi soittajaksi, ilmestyi sisään mies outo, laski kätensä voittajan olalle, hiljaa supatti:

— Älä enää soita sitä tuuria, tätä mollia soita! ja sen jälkeen ei soittaja enää osannut mitään soittaa ... Älä enää soita sitä tuuria ...

Samassa kuuluu salista yli remun kaksi vihlovaa voihkausta:

— Aih ... aaih! pitkään, läähättävästä sen jälkeen raskas jysäys, naisten kirkunaa, kaatuvan pianotuolin kolaus. Soitto vaikenee, huutavat, voivottavat.

— Herranen aika, nyt tuli jotain! ähkäisee Ali-Olli, juoksee saliin.

Pitkä, roteva nainen, talon ylpeä, kemuja rakastava emäntä siellä viruu pöydän vieressä permannolla. Rinta ja käsivarret vielä vavahtelevat.

Ali-Olli jäykistyy, vapisee, on tuossa tuokiossa taas kuin silkka selvä, alkaa repiä sortuneen vaatteita auki, rukoilee:

— Jumalan tähden, jumalan tähden! Tulkaa auttamaan!— Koettaa nostaa vaimoan ylös lattialla, kätensä pettävät, pää kolahtaa permantoon. — Jumalan tähden, tulkaa auttamaan ... sänkyyn ... Eikö teissä ole ainoatakaan miestä! Voi ... voi ...

Vieraat seisovat kalpeina kuin suolapatsaat pitkin seiniä, mikä missäkin ...

— Näette, henki on vaarassa! ... mennyttä ... Ei ole miestä ... sellaisia raukkoja ... Uh ... ooh! Mariana! Mariana ...

Vihdoin laukee ensi kauhistuksen sulku, vieraat käyvät sairaaseen käsiksi, viedään makuuhuoneeseen, tulee itku ja voivotukset, touhu ja järjetön juoksenteleminen, lähetetään lääkäriä noutamaan.

Ali-Olli tulee salin ovelle, tolkkuaa, horjuu, kumartaa, nyyhkeitä nieleksii:

— Arvoisat vieraat! ... Te näitte ... te näitte että hän löi ohimonsa naulaan ... te näitte? naulaan tuossa siltapalkissa ... voih ... naulan päähän ... Voi Mariana ... kuolee, kuolee ... rakas Mariana ...

Vieraiden mieleen muistuvat jutut siitä, että Ali-Olli monasti olisi vaimoan tukasta pitkin permantoja venytellyt.

— Näitte sen ... todistakaa ... näitte: rautanaulaan ... ohimo puhki ... rakas Mariana ...

Vieraat näkevät mielessään vertä tihkuvan haavan jykevässä ohimossa, joku osoittaa vielä pisaroita permannolla.

— Niin, arvoisat vieraat ... te sen todistatte ... Arvoisat vieraat, pidot ovat poikki ... ymmärrättehän ... suokaa anteeksi ... Anteeksi, arvoisat vieraat ... Tämä on kovin koomillinen juttu ... anteeksi ...

Kiiruusti, vaieten kuin tajuttomina vieraat pukeutuvat,
etsivät tallista hevosensa, valjastetaan, paiskataan kulkuset
ja kellot rekiin, lähdetään ilman hanurin räikkinää ja
tiukujen kirkasta kilinää aikaiselle paluulle.

Kimeltää öinen kuudan, koivikot häämöittävät
hopeauduissaan; vielä on pitkä yö siihen kun huomina
talviaurinko korkeimmillaan loistaa.

Ollit.

Jonkun aikaa vieraiden lähdettyä oli sairas vielä vavahdellut, raottanut silmiään, koettanut puhuakin isännälle, joka sängyn vieressä ulahtelevin äänin nyyhkytteli, lakkaamatta rukoili syntejään anteeksi. Mutta ei saanut kuoleva sanoja ulos suustaan, oneasti ääni kitalaessa korahтели. Kun saapui lääkäri, kaikki oli ohitse silloin, kylmeten, liikkumattomana makasi jäykistyvä, vankka ruumis.

Hurjistunut oli Ali-Olli, kun häntä vaadittiin pois kuolleen sängyn viereltä. Hän tarrautui vainajan käsiin ja kaulaan, örisi, huitoi nyrkeillään, sanoi omassa talossaan olevansa; tolkkusi etenkin, että vaimo samalla kun halvaus tuli oli lyönyt päänsä naulaan permannossa. Uhkaili nyyhkien joutua samallaikaa rakkaan vaimonsa kanssa kirkon multa, väitti sameat silmät tuikahdellen ja hammasta kiristellen lääkärin kadehtivan hänen vaimoan, haukkui ruununnihdeiksi renkejä, jotka lääkäri oli komentanut isäntää vuoteen vierestä kiskomaan. Huoneesensa suljettuna hetken huitoi puteleita ja laseja pöydältä, sitten väsyi, heittäytyi vuoteeseen, meni puolitajuttomaksi, ei näyttänyt huomaavan henkilöitä, jotka huoneesen tulivat ja sieltä lähtivät, huohotti ja ähki vain itsekseen, örisi jotain päähänvilauksista, oli mairitellen puhuttelevinaan vuoroin Mariana, vuoroin Alma, ensimmäistä vaimoan; vihdoin vaiken, kuului vain hiljaisia, toistuvia huokauksia läpi yön.

Mutta aamun sarastaessa hän yhtäkkiä ilmestyi keittiöön, jossa palvelijat kalpeina himmeän lampun ääressä valvoivat, ja alkoi karkealla, vihaisella äänellä

kysellä Villeä, kuusivuotiasta poikaansa. Olli oli hirvittävän näköinen: komentavasti pystyssä, ruskeat ohimosuonet paisuneet, leveä suu tylyn kovana, sameat silmät, joiden alla pullistuneet lihakset vielä kyyneleisinä kiilsivät, älyttömän pistävinä, vaativina.

Palvelijat säikähtivät, nousivat seisoalle, pakkautuivat toistensa turviin.

— Missä Ville on?

— Hän nukkuu ...

— Nukkuu, nukkuu! Minä kysyn, missä hän on! ... Voi Mariana parkaa! ja yhtäkkiä Olli taas puhkesi ruikuttamaan. Ja Ville parkaa, hän ei ole vielä nähnyt mammaa kuolleena ...

— Lääkäri kielsi Villeä herättämästä ...

— Lääkäri, lääkäri! Mitä oikeutta hänellä on minun talossani kieltää mitään? Hän on kade, ei antaisi meidän enää Marianaa edes nähdäkään. Hän on kade, kaikki ovat kateellisia minulle vaimoistani, niin Marianasta kuin Alma-vainaastakin. Piiat, kylännartut, mitä syytä teilläkin on olla minulle Marianasta kateellisia, mitä? Mitä?

Öristen ja nyrkit ojolla Olli lähenee palvelijoita:

— Mitä? Mitä? Missä on Ville ...

— Herranenaika! Tappakaa nyt sitten lapsenne ... soikeassa kamarissa hän makaa ... Voi voi ... hulluksi tässä tulee ...

Mutta hyvillään, hymähdellen Olli kompuroi kynnyksien yli soikeaan kamariin. Miten riemastuen hän vavahtaa, kun hän vain hämärästi eteensä eroittaen tuntee kätensä kamarin sohvalla koskevan lämpöiseen kääröön. Siihen ne ovat pojan peittäneet monien peittojen sisään, mutta löysipäs hän! Olli riuhtaisee peitteet pois, kuuntelee, tuntee pojan tasaisesti, viattomassa rauhassa hengittävän, aina kasvoilleen, kaulalleen hän tuntee lämpöisen hengityksen. Olli liikuttuu: niin viaton, kaunis lapsi, hämärässäkin hänen

sieluunsa kuvastuvat hennot, valkeat jäsenet, levolliset ihmettelevät silmät. Hän kumartuu alas, katsoo ovatko ne silmät tosiaan auki, kuten hän sielussaan näki. Eihän, ummessa ovat. Hän aikoi jo peitteet jälleen asettaa paikoilleen, kun yhtäkkiä tulee sieluunsa taas vanha vimma. Tuo ei ole minun lapseni, ei, ei, ei! hän kuin jonkun toisen kanssa kiivaasti väitellen kivenkovaan örisee. Samalla alkaa sydämensä paukuttaa, hän nykii armottomasti lasta hereille, tahtoo nähdä, ovatko sen silmät niin levolliset, ihmettelevät kuin hän äsken itselleen kuvitteli. Lapsi herää säikähtyneenä: ympärillä on pimeää, isot kämmenet harovat häntä. Lapsi alkaa parkua. — Soh, isähän se on! sanoo Olli vihaisesti. Mennään äidin luo. Niin, mamman luo! hän melkein viekkaasti lirputtelee, yhä viekkaammin, kuta selvemmin alkaa sielussaan kuvastua lapsen silmät ei levollisina ja ihmettelevinä, vaan vapisevan arkoina ja kauhistuneina.

Millä innolla hän lapsi käsivarrellaan sytytti kaksi kynttilää siinä huoneessa, jossa kuollut lakanain peitossa makasi, asetti ne tuolille sängyn viereen, laski sitten pojan lattialle.

— Tässä on äiti, tässä on mamma! lirputti hän, pojan kasvoja katsellen ja vähitellen, vähitellen kohotti lakanoita. Mamma nukkuu ... Paijaa!

Poika kosketti äitipuolen käteen, se tuntui kummalliselta, kylmältä. Poika alkoi vavista, nyyhkiä.

— Lähtään pois! sanoi hän, katsoi rukoilevasti isään. Lähtään pois, hyvä isä, lähtään pois!

Alussa pojan pelko isää riemastutti, hän aikoi jatkaa kiusaamistaan, mutta sitten hän kohtasi pojan katseen: se oli nyt samalla kuin oudosti kuollutta kammova todella levollinen, isän apuun luottava, isään, josta ei koskaan tiennyt, mitä hän oikein ajatteli. Jos isälle nauroi silloin kun isä tuli leikkiä laskemaan, silloin isä tavallisesti suuttui; jos